

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΑΥΤΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΣΜΑΤΟΣ

Κάθε ζωντανό πλάσμα που έχει ζήσει και ζει στον πλανήτη είναι το αποτέλεσμα της σεξουαλικότητας. Όπως και τα υπόλοιπα θηλαστικά, έτσι και στο ανθρώπινο είδος, η σεξουαλική συμπεριφορά αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της ύπαρξης και έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στην ζωή μας.

Η υγιής ανάπτυξη της σεξουαλικότητας είναι άμεσα συνυφασμένη με την καλή ποιότητα ζωής και σε έναν μεγάλο βαθμό εξαρτάται από την σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Η πρόκληση που αντιμετωπίζουμε συλλογικά είναι το πώς διδάσκουμε τα παιδιά μας για τη βιολογία του φύλου, την λειτουργία του σώματος, την ατομική φροντίδα και υγιεινή αλλά και των κανόνων και συμπεριφορών που έχει θεσπίσει η εκάστοτε κοινωνία.

Πιο συγκεκριμένα, η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση αφορά στο πώς διδάσκουμε στα παιδιά μας αυτό που είναι σημαντικό για την ανθρώπινη σεξουαλικότητα, συμπεριλαμβανομένης της βιολογίας και της διαπροσωπικής συμπεριφοράς. Ένας από τους πιο σημαντικούς στόχους που τίθεται και αφορά στην σεξουαλική διαπαιδαγώγηση ακόμη και των πιο μικρών παιδιών, περιλαμβάνει τον ορισμό της προσωπικής ασφάλειας.

Η σεξουαλική συνειδητοποίηση συνιστά μία φυσιολογική διαδικασία, η οποία εκφράζεται αρκετά διαφορετικά από άτομο σε άτομο. Εάν ένας άνθρωπος έχει μία συγκεκριμένη 'διάγνωση', αυτό δεν αλλάζει το τρόπο που όλα αυτά θα εκφραστούν, αλλά ούτε υποδεικνύει κάποια διαφοροποίηση στις βιολογικές βάσεις που διέπουν την ανάπτυξη. Αυτό που συχνά αλλάζει είναι η κοινωνικοποίηση, η οποία αποτελεί το θεμέλιο λίθο για την σεξουαλική ταυτότητα.

SUPPORTED BY

PARTNERS

LED BY

Ιδιαίτερα, η **Σεξουαλική Αγωγή ατόμων με Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος**, συνιστά ένα εξαιρετικά σημαντικό, όσο και σύνθετο τομέα εκπαίδευσης. Πρόκειται για μια συνεχή διαδικασία, η οποία ξεκινά από νωρίς στη ζωή του παιδιού (μαθαίνοντάς του πως λειτουργεί το σώμα του, ποιες είναι οι διαφορές των δύο φύλων, τι σημαίνει 'ιδιωτικός' και 'δημόσιος' χώρος), συνεχίζει με τις ιδιαιτερότητες της περιόδου της εφηβείας (κατά την οποία συμβαίνουν σημαντικές σωματικές, συναισθηματικές και κοινωνικές αλλαγές), για να καταλήξει στην κατανόηση της σεξουαλικότητας και τη διαχείριση σεξουαλικών συμπεριφορών και σχέσεων.

Η σεξουαλικότητα αποτελεί μια κοινωνική συνδιαλλαγή. Τα άτομα με διάγνωση ΔΑΦ αντιμετωπίζουν συχνά δυσκολίες στις κοινωνικές συνδιαλλαγές. Αυτές οι δυσκολίες κάνουν αρκετά προκλητικό και απαιτητικό το πλαίσιο παρέμβασης της σεξουαλικής αγωγής.

Πιο συγκεκριμένα ένας άνθρωπος που βρίσκεται στο φάσμα του αυτισμού αντιμετωπίζει:

- Δυσκολίες με την επικοινωνία.
- Δυσκολίες στη κατανόηση των κανόνων και των εννοιών που διέπουν την ανθρώπινη συναλλαγή, συμπεριλαμβανομένης της σημασιολογίας και της έκφρασης των 'κοινωνικών συνθημάτων'.
- Δυσκολίες με την αποτύπωση γνώσεων (γενίκευση) όταν το πλαίσιο είναι μη δομημένο.
- Συχνές ανησυχίες/ιδεοληψίες.
- Δυσκολίες στην κατανόηση ότι οι σχέσεις στηρίζονται και επηρεάζονται από την σχέση αιτίας-αποτελέσματος και ότι αυτές οι έννοιες αλληλοεπιδρούν.
- Ιδιοσυγκρασιακές αντιδράσεις σε αισθητηριακά ερεθίσματα.

Σε σχέση με την σεξουαλική συμπεριφορά, στην ηλικία των 5-11 ετών, οι πιο συχνές δυσκολίες που παρατηρούνται είναι:

- Ακατάλληλο άγγιγμα των ιδιωτικών μερών του σώματος.
- Ακατάλληλες συμπεριφορές σε σχέση με τους ιδιωτικούς και δημόσιους χώρους.
- Ακατάλληλες συμπεριφορές σε σχέση με την κοινωνική εγγύτητα των ανθρώπων.

- Έλλειψη διάκρισης ανάμεσα στην έννοια της πρόθεσης για στοργή και την πιθανή εκμετάλλευση- κακοποίηση (Lawson W.B, 2017, Brown, Pena and Rankin, 2017)

Ως εκ τούτου, είναι πολύ σημαντικό, όταν δημιουργούμε ένα πλάνο παρέμβασης σε ότι αφορά στην σεξουαλική εκπαίδευση, να στηρίζουμε και να διερευνούμε την στοχοθεσία μας, λαμβάνοντας υπόψιν το παγόβουνο του TEACCH (1972, Ψυχιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Βόρειας Καρολίνας) ώστε πρωταρχικά να κατανοούμε τις προκλητικές συμπεριφορές που καλούμαστε να διαχειριστούμε.

Κατά συνέπεια, χρειάζεται να διακρίνουμε τις ορατές συμπεριφορές, σε σχέση με τις υποκείμενες αιτίες που οδηγούν σε αυτές. Σε ότι αφορά στην σεξουαλικότητα, η ορατή αιτία είναι μία σεξουαλική συμπεριφορά (λ.χ. ακατάλληλο άγγιγμα, απόδυση σε δημόσιους χώρους), η οποία συχνά καθοδηγείται από: 1) αισθητηριακές δυσκολίες, 2) επαναλαμβανόμενες ρουτίνες ή τελετουργίες, 3) απουσία ενσυναίσθησης, 4) έλλειψη πληροφορίας για την σεξουαλικότητα.

Το παγόβουνο του TEACCH και η σεξουαλικότητα.

Σύμφωνα με το TEACCH ο στόχος είναι μέσω της οπτικής δόμησης να τροποποιήσουμε έτσι το περιβάλλον ώστε να αποφύγουμε πιθανές «προβληματικές» συμπεριφορές. Αυτό γίνεται δια μέσου της παρατήρησης της ορατής συμπεριφοράς (η κορυφή του παγόβουνου) και των παραγόντων που οδηγούν σε αυτή την συμπεριφορά οι οποίοι δεν είναι ορατοί (η βάση του παγόβουνου που είναι κάτω από την επιφάνεια του νερού). Αυτοί οι μη ορατοί παράγοντες ονομάζονται υποκείμενοι. Με την λεπτομερή καταγραφή των υποκείμενων παραγόντων που επηρεάζουν, καθοδηγούν και χαρακτηρίζουν την ορατή συμπεριφορά, μπορούμε να κατανοήσουμε και να καθοδηγήσουμε το άτομο σε μια διαφοροποιημένη αποδεκτή συμπεριφορά. Σε ότι αφορά στην σεξουαλικότητα στο παρακάτω σχήμα βλέπουμε βιβλιογραφικά ποιοι είναι οι πιο συχνοί υποκείμενοι παράγοντες.

ΤΟ ΠΑΓΟΒΟΥΝΟ ΤΟΥ ΤΕΑCCH

SUPPORTED BY

PARTNERS

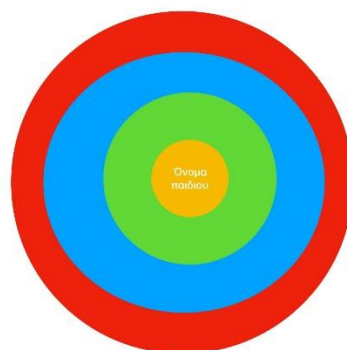
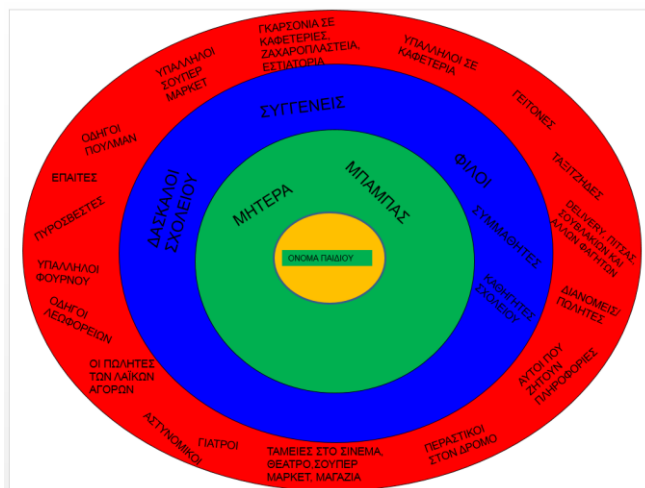
LED BY

Επιπλέον, αξίζει να αναφερθεί ότι ο τρόπος που δομείται ένα πρόγραμμα σεξουαλικής αγωγής στηρίζεται στην αναπτυξιακή ηλικία που βρίσκεται το άτομο και αδρά αποτυπώνεται στον παρακάτω πίνακα:

Θέματα σεξουαλικής εκπαίδευσης για παιδιά προσχολικής ηλικίας και δημοτικού:	Θέματα σεξουαλικής εκπαίδευσης για παιδιά γυμνασίου & λυκείου:
Διαφορές των δύο φύλων	Εφηβεία και εμμηνόρροια
Ιδιωτικοί & Δημόσιοι χώροι	Εκσπερμάτωση και υγρά όνειρα
Ιδιωτικά μέρη του σώματος	‘Όχι” σε κάτι επικίνδυνο
Ασφάλεια - Κοινωνικοί Κύκλοι - Κοινωνική Εγγύτητα.	Αυνανισμός
Εισαγωγή στην εφηβεία (αλλαγές στο σώμα)	Η χρήση δημόσιας τουαλέτας
Κατάλληλο & Ακατάλληλο άγγιγμα	Έλξη και σεξουαλικά συναισθήματα
Ο κανόνας του εσώρουχου (http://www.underwearrule.org/howto_gr1.asp)	Οι σχέσεις και γνωριμίες
	Προσωπική ευθύνη και οικογενειακές αξίες
	Αγάπη κατά φύλο

Το εργαλείο των **κοινωνικών κύκλων**, διδάσκει τα όρια της κοινωνικής εγγύτητας σε σχέση με τους ανθρώπους που περιβάλλουν τις ζωές των παιδιών. Πιο συγκεκριμένα το εργαλείο των κοινωνικών κύκλων, εκπαιδεύει τα παιδιά σχετικά με τους άγραφους νόμους της αλληλεπίδρασης με τους άλλους ανθρώπους σε ότι αφορά το άγγιγμα. Για παράδειγμα, Πότε, ποιόν/ποια και που μπορώ να αγκαλιάσω, πότε και με ποιον/ποια κάνω χειραψία, πότε κάνω «κόλλα το». Το εργαλείο των κοινωνικών κύκλων διδάσκει τα όρια της οικειότητας και προλαβαίνει πιθανή εκμετάλλευση και κακοποίηση. Είναι ένα δυναμικό εργαλείο, το οποίο εξατομικεύεται σε κάθε άτομο ξεχωριστά, αλλά μπορεί να έχει χρήση με τις κατάλληλες προσαρμογές και σε ομάδα (τάξη). Μέσω αυτού του εργαλείου τα παιδιά, μαθαίνουν τα όρια που διέπουν τις υγιείς και αμοιβαίες ανθρώπινες σχέσεις.

-

Όνομα Παιδιού
 -

Άνθρωποι που ζουν μέσα στο σπίτι
 -

Φίλοι, γνωστοί συγγενείς, συναδέλφοι, συμμαθητές, συναθλητές
- Ο πορτοκαλί κύκλος:** οι συμπεριφορές που μπορώ να κάνω όταν είμαι μόνος μου
- Πράσινο κύκλος:** ο κύκλος των ανθρώπων που ζουν μέσα στο σπίτι. Εδώ επιτρέπονται οι αγκαλιές μετά από κοινή συνεννόηση
- Μπλε κύκλος:** ο κύκλος των γνωστών μου. Οι άνθρωποι που γνωρίζω καλά. Με τα κορίτσια αυτού του κύκλου δεν επιτρέπονται οι αγκαλιές, παρα μόνο σε γενέθλια, γιορτή, και αν έχω καιρό να δω κάποιον. Η διάρκεια της αγκαλιάς δεν ξεπερνά τα 3 δευτερόλεπτα. Απαγορεύεται κάθε άλλο άγγιγμα πέρα από χειραψία, ή "κόλλατο" κραταμε την κοινωνική απόσταση.

Στα πλαίσια ενός σχολικού περιβάλλοντος, οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να είναι ανοιχτοί, εξοικειωμένοι με την θεματολογία, να δείχνουν θεσπίζουν ένα πλαίσιο ασφάλειας για όλα τα παιδιά και να αναζητούν βοήθεια και υποστήριξη όταν την χρειάζονται. Υπάρχουν δομές που μπορούν να στηρίξουν και να εκπαιδεύσουν σε θέματα σεξουαλικής αγωγής ατόμων με ΔΑΦ. Για περισσότερες πληροφορίες, επικοινωνήστε με τους συγγραφείς αυτού του άρθρου.

Τελευταίο και σημαντικό σε ότι αφορά παιδιά στο φάσμα του αυτισμού, είναι ο σχεδιασμός ενός προγράμματος παρέμβασης με μακροπρόθεσμη ισχύ, ώστε από νωρίς να αναπτύσσονται δεξιότητες που θα προωθούν την αυτονομία και την προσωπική ασφάλεια, αποφεύγοντας την εκ των υστέρων διαχείριση κατά την διάρκεια της εφηβείας. Βασικές έννοιες διαχωρισμού και κανόνες προσωπικής υγιεινής και φροντίδας, μπορούν να αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του Ατομικού Εκπαιδευτικού Προγράμματος ενός παιδιού στο Φάσμα του Αυτισμού, προωθώντας έγκαιρα μια υγιή σεξουαλική ανάπτυξη και ποιότητα ζωής.

Παραγωγή Υλικού:

Ιωάννου Λαμπρινή, Ψυχολόγος, Οικ. Θεραπεύτρια, Marte Meo Therapist,
ioannoulambrini@hotmail.com

Βοσκόπουλος Ιωάννης, Ψυχολόγος, giannisvos@gmail.com

SUPPORTED BY

PARTNERS

LED BY

UNIVERSITY OF
BIRMINGHAM